

Криминалистическо изследване на ксерографски и други копия на подпис

доц. д-р Людмил Георгиев

Резюме: В настоящата статия са разгледани възможностите за извършването на сравнителни изследване на копия на подписи от страна на вещите лица в областта на почерковите експертизи по наказателните и гражданските дела.

SUMMARY: The present article examines the possible application of forensic document examination of various types of copies of signatures by the forensic document examiners in criminal and civil law cases.

Ключови думи: криминалистика, техническо изследване на документи, подписи, копия на подписи.

Key words: forensics, technical examination of documents, signatures, copies of signatures.

Често пъти в експертно-криминалистическата практика по наказателни и граждански дела се налага решаването на задачи, отнасящи се до изследването на подписи под формата на ксерографски копия. Подобни задачи понякога са водели до професионални спорове между отделни експерти и експертни звена, а от там и до възприемането на различни практики. Например, докато до неотдавна експертите от Варненския регион категорично са отказвали да извършват изследване на ксерографски копия на подписи, то другаде в страната подобни експертизи се извършват, но с условието, че изводът може да има само вероятностен характер. Оттук произтича и полемиката в експертно-съдебната практика - редно ли е да се дават заключения въз основа на изследвани копия на подписи и до каква степен направените изводи могат да бъдат обективни.

През последните години често за целите на наказателните и гражданските дела се използват копия на документи /в това число и нотариално заверени/. Има случаи, при които оригиналите на съответните документи са унищожени, откраднати или умишлено не се предоставят /по различни съображения от съответната страна/ към материалите по делото.

Когато има възложена графическа задача за изследване на подписи, вещото лице е длъжно да се информира, дали възложителят на експертизата /или някоя от страните/ разполага с оригинала на процесния /инкриминирания/ документ и да го изиска по съответния ред за изследване. Понякога оригиналите са на съхранение в институции, от които не може да се изнесат /например при нотариуси, архиви и др. / и в такива случаи те обикновено се изследват на място с преносими технически средства.

Както е известно, методиката за идентификационно изследване на подписи изисква първоначално обектите - подписи да се изследват от гледна точка на евентуална техническа подправка. Визуално и чрез увеличителни средства /лупи, микроскопи, видеоспектрален компаратор/, в условията на косо падаща, проникваща и в различни дължини на спектъра светлина могат да се изследват шрихоите на елементите на подписа с оглед установяване на необосновани забавяния и спирания на пишещия прибор; следи от не омастилени шрихи; признаци от използван цветен принтер или ксерокс /наличие на тонер/; тампонен печат на подписа /или друг междинен носител/; изследване на пресечни шрихи; на брой прекъсвания на пишещия прибор /по отношение на степента на свързаност на елементите на подписа/; степен на натиск; релефност и изтъняване на шрихоите и пр. По този начин още на този предварителен етап могат да се проверят някои предположения /версии/ относно евентуални методи за техническа подправка и /или/ „кражба“ на подписа. Ако такива признаци са налице това обикновено обезсмисля по-нататъшното сравнително идентификационно изследване.

В случаите, когато се изследва копие на подпис не е възможно да се установят по гореописания начин /и чрез упоменатите технически средства/ евентуалните признаци. Това го знаят и фалшификаторите, затова понякога „липсва“ интерес от заинтересованата страна по процеса да се представят по делото за изследване оригиналите на съответните документи.

Дори преснимано и чрез цветен ксерокс, изображението на подписа в копието не може да даде на вещото лице реална представа дали по отношение на подписа са налице някакви признаци на техническа подправка. Освен това копираната техника дава възможност и за промяна на мащаба на изображението /което съответно би могло да промени и размера на подписа/. За качеството му от друга страна не е без значение дали копието на документа е първо и поредно /копие на копие/. От значение също така е и изправността на копиращото устройство, както и режимът му на работа /икономичен, нормален и пр. /.

Безспорно, ако липсва оригиналният документ съдържащ подписа-обект, експертната работа е затруднена, но това според нас не означава, че на всяка цена следва да се откаже задачата. Редно е да се работи и по копие, ако възложителят на експертната /разследващ орган или съд/ изрично укаже това. Разбира се в процеса на работата, при първоначалния оглед на документа и копието на подписа, вещото лице следва да го оцени от гледна точка на качеството /годността/ и принципната възможност за крайния резултат. В случай, че качеството на изображението не е добро /от многократно копиране, натрупване на много тонер по и около щрихите, нечетливост и пр. /, експертът мотивирано би могъл да откаже последващо изследване. В противен случай обаче /ако качеството на копието позволява/, експертът би могъл да го изследва с условието, че при наличие на съпадения в общите и в частните признаци /т. е. при основания за положителна идентификация/, изводът би могъл да е само вероятностен. При наличие обаче на съществени различия в общите и в частните признаци /причини за което не може да е ксерографското устройство/, вещото лице по своя преценка би могло да даде и категоричен отрицателен извод.

Следва обаче да се има предвид и обстоятелството, че експертната практика изобилства от случаи, когато първоначално след работа по ксероксно копие изводът е един, а след това при работа по оригинала, заключението се променя.

По отношение на **подписите - сравнителни образци** е желателно и препоръчително също така да се ползват оригинали, дотолкова, доколкото възложителите на експертната /или страните по делото/ ги предоставят или укажат конкретно къде може вещото лице да ги открие и ползва. Тези образци по принцип следва да бъдат указани за използване от възложителя на експертната /съда или разследващия орган/. Подписите-сравнителни материали обикновено не подлежат на изследване от гледна точка на техническа подправка, поради което не е пречка да се анализират, оценяват и използват за сравнителното изследване и когато са под формата на ксерографски копия. Разбира се /въз основа на практиката/ винаги следва да се има и предвид обстоятелството, че понякога заинтересованите страни, представяйки за изследване подправен документ /с подпис, ръкописен текст/ се стараят да осигурят и „подобавач“ сравнителен материал.

В изследователската част на заключението задължително следва да се отбележи, дали е изследван оригиналът на документа, къде се намира той на съхранение /или от кого е предоставен за експертната/. Ако като обект е изследван подпис - копие на документ следва да се посочи по какви причини не е изследван оригиналът /унищожен, отказ да се предостави от страните или др. /. В протокола, според нас, също така изрично следва да се опише дали и използваните сравнителни образци са били оригинали или ксерографски копия. Желателно е в онагледяването на експертната да бъдат приложени илюстрации на използваните подписи-обекти /в това число и когато са под формата на ксерографски копия/, за да има по-голяма убедителност по отношение на тяхното качество и произтичащите резултати.

Напоследък стана практика официални документи, произлизащи от редица фирми, колегии, организации и др. да съдържат подписа на съответния ръководител под формата на тампонен печат. Полагането на подобен „подпис“ наистина облекчава задължението на ръководителя на организацията да се подписва по десетки пъти на ден в различни документи и дава възможност и на други, упълномощени от него лица в определени случаи да го „подписват“. В този смисъл /без да коментираме възможностите за евентуална злоупотреба със съответния „подпис“/, от експертна гледна точка подобно изследване следва да се извърши не чрез общовъзприетата методика за изследване на положени подписи, а чрез методиката за изследване на печати и щемпели.

Доц. д-р Людмил Руменов Георгиев
Русенски университет »А. Кънчев»,
тел. : 0889440786
ludmil_georgiev@abv.bg

Lydmil Georgiev, Ph. D.
Associate Professor in Forensics
Angel Kanchev University of Russe, Bulgaria